

opracowanie:

dr hab. Aleksandra Nowakowska, prof. UŁ

dr Zbigniew Przygodzki

dr Agnieszka Reńca

Lista rekomendacji dotycząca optymalnego modelu programu kształcenia integrującego wiedzę i kompetencje w zakresie zrów- noważonego rozwoju miast oraz docelowego profilu absolwenta kierunku studiów „Ekonomia miasta zrównoważonego”, przyszłego pracownika służb miejskich

W ramach projektu pt. „EkoMiasto. Kształcenie na rzecz zrównoważonego, inteligentnego i partycypacyjnego rozwoju miast” (z grantu nr FSS/2014/HEI/W/0081), podjęto prace na przygotowaniu autorskiego, innowacyjnego programu kształcenia o profilu praktycznym (studia I stopnia). Głównym założeniem tworzenia nowego kierunku studiów było:

1. Opracowanie interdyscyplinarnego programu kształcenia w zakresie studiów miejskich, łączącego zagadnienia z zakresu ekonomii, funkcjonowania społeczności miejskich, ekologii miasta oraz planowania rozwoju. Integracja treści ekonomicznych, społecznych i środowiskowych miała na celu stworzenie warunków do kumulacji wiedzy z zakresu zrównoważonego rozwoju miast oraz zdobycia praktycznych umiejętności optymalizacji decyzji ekonomicznych w kontekście uwarunkowań przyrodniczych i społecznych. W efekcie absolwent tego kierunku ma być wysokiej klasy specjalistą w zakresie planowania i zarządzania rozwojem miast, wyposażonym w wiedzę, umiejętności i kompetencje społeczne pozwalające aktywnie uczestniczyć i kształtować procesy rozwoju miast w duchu zrównoważonego rozwoju.
2. Nawiązanie szerokiej współpracy „środowiskowej” z podmiotami i instytucjami mającymi realny wpływ na kształtowanie i realizację polityki miejskiej tj.:
 - identyfikacji potrzeb i oczekiwań praktyków oraz pracodawców w zakresie kształcenia przyszłego pracownika służb miejskich,
 - wypracowania listy rekomendacji dotyczącej optymalnego modelu programu kształcenia integrującego wiedzę i kompetencje w zakresie zrównoważonego rozwoju miast oraz docelowego profilu absolwenta kierunku studiów miejskich,
 - konsultacji i dyskusji nad projektem programu kształcenia oraz możliwościami jego współrealizacji przez praktyków.
3. Przygotowanie komplementarnych materiałów dydaktycznych wspierających proces kształcenia w toku studiów.

Rysunek 1. Główne etapy przygotowania programu kształcenia „Ekonomia miasta zrównoważonego”

Źródło: opracowanie własne.

Przygotowanie programu kształcenia poprzedzone zostało szeregiem działań mających na celu wypracowanie rekomendacji dla optymalnego modelu programu kształcenia integrującego wiedzę i kompetencje w zakresie zrównoważonego rozwoju miast oraz nakreślenie docelowego profilu absolwenta nowego kierunku studiów „Ekonomia miasta zrównoważonego”, przyszłego pracownika służb miejskich. Kluczowymi etapami tego procesu było:

1. Powołanie zespołu konsultacyjnego oraz organizacja spotkań konsultacyjnych.
2. Przeprowadzenie badań ankietowych wśród pracowników wyższego szczebla administracji publicznej.
3. Odbycie konsultacji podczas wyjazdów studialnych do Oslo i Bergen.
4. Przeprowadzenie badań ankietowych wśród studentów kierunku Gospodarka Przestrzenna (Rys.1).

Powołany Zespół Konsultacyjny, składający się z przedstawicieli zespołu projektowego oraz ekspertów zewnętrznych, odbywał cykliczne spotkania. Głównym celem prac Zespołu Konsultacyjnego oraz odbywanych spotkań było:

1. Zainicjowanie szerokiej współpracy praktyków ze środowiskiem naukowym niezbędnej do identyfikacji potrzeb w zakresie kształcenia kadr.
2. Wypracowanie optymalnego modelu programu kształcenia integrującego wiedzę, umiejętności i kompetencje w zakresie zrównoważonego rozwoju miast.
3. Wskazanie potencjalnych obszarów i form współpracy w zakresie realizacji procesu dydaktycznego.
4. Określenie potrzeb przedstawicieli otoczenia społeczno-gospodarczego, co do wiodących obszarów mogących być przedmiotem badań naukowych, opracowań aplikacyjnych, planów i strategii sektorowych, projektów studenckich, warsztatów terenowych.

Do udziału w spotkaniach konsultacyjnych, w celu budowania sieci współpracy i partnerstwa „środowiskowego”, zostali zaproszeni również przedstawiciele sektora publicznego oraz prywatnego, reprezentujący środowiska społeczne, biznesowe, naukowe i administrację publiczną. W ramach prac Zespołu Konsultacyjnego jego liderzy - eksperci zewnętrzni - przygotowali indywidualne Kartach rekomendacji do programu kształcenia. Rekomendacje dotyczyły: pożądanych, innowacyjnych treści kształcenia, na których powinien koncentrować się nowy kierunek studiów (1), niezbędnych kwalifikacji w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych (2), oraz organizacji praktyk zawodowych (3).

Dla obiektywizacji i wsparcia rzetelności prowadzonych konsultacji przygotowano i zrealizowano badania ankietowe wśród przedstawicieli pracowników administracji publicznej. Badania przeprowadzono wśród urzędników wyższego szczebla we wszystkich gminach miejskich i miejsko-wiejskich województwa łódzkiego wykonujących pracę zawodową w tematyce planowanej do nauczania w ramach projektowanego kierunku studiów. Ponadto, w badaniu wzięli udział uczestnicy spotkań konsultacyjnych specjalizujących się w tematyce miejskiej. Ankieta dotyczyła rozpoznania potrzeb edukacyjnych w zakresie kształcenia studentów na rzecz uruchomienia kierunku kształcenia o profilu praktycznym „Ekonomia miasta zrównoważonego”. Głównym celem badania była: diagnoza dotychczasowych słabości kształcenia oraz identyfikacja potrzeb i oczekiwań pracodawców w zakresie umiejętności, kompetencji i wiedzy potencjalnych pracowników instytucji i służb miejskich. W badaniu podjęto również kwestię

doskonalenia praktyk zawodowych dla studentów (postulaty na rzecz usprawnienia i podniesienia efektywności praktyk zawodowych).

W pracach nad programem kształcenia uzupełniający charakter miały badania ankietowe przeprowadzone wśród studentów na kierunku „Gospodarka Przestrzenna” o profilu ogólnoakademickim prowadzonym na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym Uniwersytetu Łódzkiego. Badaniu ankietowemu (cykl 2 letni) poddani zostali studenci ostatnich lat studiów I i II stopnia, którzy wypowiedzieli się na temat jakości kształcenia oraz własnych oczekiwań i perspektyw zawodowych.

Ważnym etapem prac nad programem kształcenia oraz planowaniem jego realizacji były wyjazdy studialne do Oslo i Bergen. Konsultacje oraz dyskusje, zorganizowane w uczelniach wyższych oraz w instytucjach publicznych na temat projektowanego kierunku studiów dotyczyły m.in:

1. Praktycznych aspektów przygotowania i wdrażania nowego programu kształcenia.
2. Doskonalenia procesu dydaktycznego, w tym wykorzystywanych metod i technik dydaktycznych.
3. Współpracy otoczenia społeczno-gospodarczego ze środowiskiem naukowym w ramach procesu dydaktycznego (organizacja staży, praktyk zawodowych, warsztatów terenowych, prac zamawianych etc.).

Dla realizacji procesu dydaktycznego w ramach nowego kierunku kształcenia „Ekonomia miasta zrównoważonego” cennym źródłem informacji oraz inspiracji była konferencja naukowa pt. „EkoMiasto. Wiedza i kompetencje dla potrzeb zrównoważonego rozwoju miast”. Prezentowane na konferencji wystąpienia oraz dwie dyskusje panelowe pozwoliły na wymianę doświadczeń oraz poszerzenie wiedzy na temat efektywnego kształcenia. Pierwsza dyskusja panelowa pt. „Integracja, partycypacja, kreatywności w działaniu. Kształtowanie kompetencji menedżerów miejskich” ogniskowała się wokół pytań:

1. Jakiej wiedzy, umiejętności i kompetencji brakuje na rynku menedżerów miejskich?
2. Jak przekazywać praktyczną wiedzę i budować praktyczne umiejętności studentów? Dobre praktyki.
3. Które kompetencje społeczne decydują o sukcesie absolwentów na rynku pracy?

Druga dyskusja panelowa pt. „Partnerstwo i współdziałanie w procesie dydaktycznym na rzecz zrównoważonego rozwoju miast. Doświadczenia i praktyka” koncentrowała się na problematyce kształcenia praktycznego. Wiodącymi pytaniami w dyskusji były:

1. Jak organizować współpracę instytucjonalną pomiędzy pracodawcami a uczelnią?
2. Jakie bariery współpracy są identyfikowane przez środowiska praktyków i akademików. W jaki sposób i za pomocą jakich instrumentów bariery te pokonywać?
3. Jak osiągnąć sukces w procesie dydaktycznym w kontekście budowania powiązań między nauką a praktyką? Dobre przykłady.

Efektom konferencji naukowej były przede wszystkim kontakty nawiązane z szerokim gronem praktyków oraz wnioski dotyczące realizacji kształcenia na nowym kierunku studiów „Ekonomia miasta zrównoważonego”, uruchamianym od roku akademickiego 2016/2017.

Wielopłaszczyznowe działania w ramach projektu „EkoMiasto. Kształcenie na rzecz zrównoważonego, inteligentnego i partycypacyjnego rozwoju miast”, którego głównym rezultatem jest innowacyjny kierunek kształcenia „Ekonomia miasta zrównoważonego”, pozwoliły na sformułowanie rekomendacji dotyczących optymalnego modelu programu kształcenia integrującego wiedzę, i kompetencje w zakresie zrównoważonego rozwoju miast oraz docelowego profilu absolwenta kierunku studiów w tym obszarze. Rekomendacje te są w głównej mierze pochodną prac Zespołu Konsultacyjnego oraz zrealizowanych badań ankietowych. Zostały uzupełnione i poszerzone o efekty wizyt studialnych oraz wnioski z konferencji naukowej.

Lista rekomendacji dotycząca optymalnego modelu programu kształcenia integrującego wiedzę i kompetencje w zakresie zrównoważonego rozwoju miast:

1. Studenci powinni uzyskać większą świadomość swojej wartości, poprzez uświadomienie sobie, że wiedza, w którą są zaopatrywani podczas studiów na kierunku „Ekonomia miasta zrównoważonego” ma także czysto utylitarny charakter i pozwala im bezpośrednio po studiach pogłębiać specjalizację zawodową. Jest to odpowiedź na często spotykaną praktykę douczania się tuż po studiach w zupełnie innym zawodzie i w konsekwencji zmiana zawodu - przekwalifikowywanie się już na starcie swojej kariery zawodowej z uwagi na trudności w znajdowaniu pracy zgodnej z profilem wykształcenia.
2. W celu optymalizacji treści kształcenia istnieje potrzeba integracji środowiska akademickiego i praktyków w celu wymiany wiedzy i doświadczeń, szczególnie w kontekście opracowania programu praktycznego.
3. Wskazana ścisła współpraca na etapie przygotowania, jak i realizacji programu kształcenia. Istnieje potrzeba identyfikacji właściwych form zaangażowania praktyków w proces kształcenia.
4. Konieczne jest wykorzystanie aktywnych form zajęć do aktywizowania i motywowania studentów do praktycznego działania poprzez konkretne projekty, zadania.
5. Konieczne jest rozbudzanie zainteresowań studentów oraz, umiejętności elastycznego dostosowania się do warunków pracy (nie należy tego jednak rozumieć w kontekście szybkiej zmiany zawodu), otwartości, chęci działania, podejmowania decyzji i odpowiedzialności, etc.
6. Konieczne jest nauczanie poprzez wprowadzanie studentów w zróżnicowane role.
7. Kształcenie o charakterze studiów praktycznych powinno być realizowane w małych grupach, w tzw. zespołach projektowych.
8. Studenci skutecznie uczą się poprzez doświadczenie na zajęciach warsztatowych, realizowanych w małych grupach (do 20 osób), interaktywnych oraz realizowanych „w terenie”.

9. Studia praktyczne powinny odpowiadać na postulaty pracodawców w zakresie umiejętności stosowania wiedzy teoretycznej w praktycznym działaniu, stąd uzasadnione jest łączenie kompetencji praktyków i akademików w procesie nauczania w ramach organizacji wspólnie prowadzonych przedmiotów.
10. Obok wiedzy, niezwykle ważne jest rozwijanie wśród studentów kompetencji społecznych i umiejętności praktycznych.
11. Kluczowym warunkiem budowania kompetencji społecznych jest podnoszenie świadomości ekologicznej i obywatelskiej studentów.
12. W toku studiów niezbędne jest zwrócenie uwagi na kwestie etyki zawodowej, odpowiedzialności za podejmowane działania, kodeksu zachowań.
13. Studia nie powinny rozpoczynać się od działań praktycznych, aby nie uczyć działań mechanicznych (stanowiskowych). Należy zadbać aby student był zdolny dopasować technikę wykonania zadania do potrzeb konkretnego projektu, czyli aby postrzegał pracę poprzez cele - student powinien zdobyć pewne podstawy wiedzy, aby móc później działać praktycznie.
14. Student powinien aktywnie uczestniczyć w „życiu miasta”, uczyć się i doświadczać miasta w rzeczywistych sytuacjach (udział w dyskusjach, debatach; składanie wniosków, inicjowanie działań itp.).
15. Zajęcia prowadzone przy współudziale praktyków powinny mieć charakter interaktywny i projektowy; oznacza to że wybrane przedmioty/moduły powinny być realizowane w zespołach - pracownik naukowy oraz praktyk.
16. Praktyki zawodowe powinny trwać więcej niż standardowo planowane obecnie w programach kształcenia ogólnokademiowego (3 lub 4 tygodnie), aby mogły spełnić swoją misję.
17. Opiekun praktyk powinien mieć większe szanse na weryfikację realizacji programu praktyk zawodowych studentów, a w konsekwencji weryfikację efektów kształcenia.
18. Praktyki są coraz częściej uznawane przez studentów jako konkurencyjne wobec pracy zarobkowej, dlatego powinny być wspomagane organizacyjnie przez uczelnię, aby podnieść ich atrakcyjność i użyteczność w opinii studenta.
19. Kształcenie powinno przybrać formę czytelnego, zamkniętego procesu w ramach poszczególnych obszarów/dziedzin (ważne aby student był w stanie zobaczyć: w ramach konkretnego przedmiotu czy projektu: celu pracy, sposoby planowania działań, możliwe metody i narzędzie realizacji pracy, identyfikację przebiegu procesów, i w końcu efektów i rezultaty). Celowe jest w tym zakresie koncentrowanie nauki w ramach grup przedmiotów aby uzyskać maksymalny efekt synergiczny w zakresie edukacyjnym. Przedmioty/zajęcia powinny być skumulowane w czasie, aby zwiększyć ich czytelność, zrozumienie, podkreślić wielowątkowość i złożoność. Należy także dokonać integracji czasowej realizacji zajęć aby nadać im odpowiednie tempo, w efekcie podnoszące efektywność pracy i ich ideową czytelność. Postulowana jest w tym zakresie modułowa organizacja studiów.
20. Nie należy wszystkich studentów ściśle ukierunkowywać, tym samym dokonując za nich wyborów specjalizacji, student powinien wykazać się własną inicjatywą w zakresie wyboru ścieżki kariery zawodowej.
21. Pożądane jest wprowadzenie w programie kształcenia dla kierunku „Ekonomia miasta zrównoważonego” ćwiczeń terenowych, które mają dobrą efektywność i cieszą się popularnością wśród studentów, a także uznaniem wśród praktyków.

Lista rekomendacji docelowego profilu absolwenta kierunku studiów „Ekonomia miasta zrównoważonego”, przyszłego pracownika służb miejskich:

1. Absolwent powinien przede wszystkim mieć zdolność łączenia różnych perspektyw gospodarczej, społecznej i środowiskowej w celu uzyskiwania efektów synergicznych podczas realizacji projektów rozwojowych z różnych dziedzin i obszarów funkcjonowania miasta.
2. Absolwent powinien posiadać wiedzę o interdyscyplinarnym charakterze z zakresu funkcjonowania miasta, z uwagi na częste przenikanie się wiedzy w projektach zintegrowanych, które są niezbędne dla tworzenia miast o charakterze zrównoważonym. Ważne jest także aby absolwent posiadał pożądaną poziom specjalizacji, który będzie osiągał poprzez praktyczne doświadczenie i umiejętności zdobywane podczas warsztatów projektowych, wizyt studialnych, praktyk zawodowych, itp.
3. Absolwent powinien mieć wiedzę na temat warunków, możliwości, narzędzi i sposobów kształtowania rozwoju zrównoważonego w mieście, w szczególności jest wrażliwy na ekologiczne uwarunkowania rozwoju miast.
4. Absolwent powinien posiadać umiejętności pozyskiwania i wykorzystywania różnorodnych źródeł informacji (m.in. bazy danych, raporty, sprawozdania, mapy itp.).
5. Absolwent powinien potrafić formułować własne opinie na podstawie krytycznej analizy pozyskanych danych oraz obiektywnie ocenić skuteczność proponowanych rozwiązań.
6. Program kształcenia powinien zawierać innowacyjne treści i metody związane z funkcjonowaniem współczesnych miast, aby absolwent był pewien że dysponuje wiedzą dającą mu niejednokrotnie przewagę na rynku pracy lub przynajmniej rozumie innowacyjne działania podejmowane przez instytucje miejskie i inne podmioty działające na rzecz miasta.
7. Absolwent powinien być bogaty wiedzę o ciekawych przykładach innowacyjnych rozwiązań różnych problemów miast stosowanych w Polsce i w świecie dzięki doświadczeniom własnym oraz uzyskiwanym podczas studiów od mentorów i nauczycieli prowadzących zajęcia na kierunku „Ekonomia miasta zrównoważonego”.
8. Absolwent powinien posiadać zarówno wiedzę ogólną o funkcjonowaniu miasta (z zakresu ekonomii miasta oraz polityk dziedzinowych realizowanych w miastach), jak i pogłębioną w zakresie wybranych, interesujących go w szczególności sposobów zagadnień z obszaru gospodarki, sfery społecznej i środowiskowej. Celem jest wykorzystanie naturalnych zdolności i zainteresowań studenta podczas procesu kształcenia i pogłębienie ich w ramach określonej pracowni specjalistycznej.
9. Absolwent powinien znać podstawowe metody badań społecznych, oraz badań w zakresie modelowania procesów miejskich w sferze społecznej, gospodarczej i przyrodniczej.
10. Absolwent powinien potrafić myśleć proekologicznie i proinnowacyjnie na rzecz rozwoju miast. Posiada wiedzę o ekoinnowacjach w miastach Świata i Europy.
11. Absolwent powinien potrafić oddziaływać na wzrost poziomu jakości życia w mieście, realizując projekty z różnych dziedzin funkcjonowania miasta.
12. Absolwent powinien, niezależnie od obszaru zainteresowań, znać w teorii i praktyce zasady zarządzania projektami.
13. Absolwent powinien cechować się wysokim poziomem świadomości ekologicznej i obywatelskiej.

14. Absolwenci z uwagi na to, iż są predestynowani do pracy na rzecz miasta, gdzie często zderzają się ze sobą różne racje i interesy, powstają konflikty o różnym charakterze, natężeniu i konsekwencjach, powinien z jednej strony cechować umiejętnościami negocjacyjnymi i dyplomatycznymi, z drugiej zaś strony powinien być asertywny i słuchając ludzi a jednocześnie myśląc konstruktywnie proponować i koordynować współpracę na rzecz osiągania celów.
15. Absolwent powinien posiadać wiedzę praktyczną, którą może zapewnić jedynie „doświadczenie pracy” - podczas studiów optymalnym rozwiązaniem będą stosunkowo długie praktyki zawodowe realizowane w różnych podmiotach/instytucjach (np. 3 miesięczne).
16. Absolwenta powinna cechować otwartość na nowe wyzwania oraz elastyczność w działaniu, szczególnie w kontekście dynamicznych zmian (uwarunkowań) o charakterze lokalnym jak i globalnym.
17. Absolwenci powinni cechować się kreatywnością, gotowością do pogłębiania wiedzy, a jednocześnie elastycznością zachowań i myślenia, dopasowując rozwiązania do indywidualnych zadań i sytuacji.
18. Absolwent powinien posługiwać się językiem angielskim w zakresie specjalistycznego słownictwa z obszaru studiów miejskich.